

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4 (2)

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI.....	30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	42
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	60
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	70
Xamidova Zarifa Urol qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMI.....	77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	84
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	100
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS' GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN.....	105
Maxmudov Rahimjon	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH.....	109
Abduraxmonova Gulmira	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o'g'li	

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI.....	120
Tuychieva Odina Nabiyevena	
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY.....	131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI.....	140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	149
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	156
Odinayev Ravzatullo Asatulloevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Karimov Alibek Valievich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	167
Xodjaye Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARINING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLIISH ISTIQBOLLARI.....	173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux	
HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI.....	179
Marqayev Xurshid Aliqulovich	
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	183
Zaripova Sayohat Zafarovna	
XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi	
BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI.....	192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..	199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI.....	203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	209
Yusupov Farhod Adamboyevich	
TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLIISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH.....	214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich	
OLIY TA'LIMNI MOLIVALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA.....	218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI.....	222
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	226
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА.....	231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ.....	237
Садиков Жaxonгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуқанмед кизи	
РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ.....	243
Мирджуроев Сарвар Алишер угли	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI ..	246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	250
O'rinboev Ulug'bek Otabekovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО	259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид	
ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЕННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ.....	265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARNING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	
MINTAQAVIY SANOAT KORXONALARINING BIZNES JARAYONLARINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI (BPM, LEAN VA SIX SIGMA YONDASHUVLARI MISOLIDA) ..	279
Azimova Maxfuza Rashidovna	
QURILISH SANOATI KORXONALARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNI EKOLOGIK BOSHQARISH TAMOIYILLARI	284
Xolov Xamza Tojiddinovich	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BILAN TA'MINLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: EKONOMETRIK TAHLIL VA PROGNOZLASH	292
Matjonov Bekjon Ravshonbekovich, Ibragimova Nodira Kadamovna	
A THEORETICAL MODEL LINKING GENDER EQUALITY AND MANAGEMENT EFFICIENCY.....	297
Ochilova Intizor Sadikovna	
QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELIDAN KUTILAYOTGAN DAROMADGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNI EKONOMETRIK MODEL ORQALI BAHOLASH.....	303
Sindarov Fazliddin Kaxramonovich	
MAMLAKAT KIMYO SANOATIDAGI KORXONALAR FAOLIYATIDA RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH JARAYONI VA ULARNING TAHLILI.....	312
Odilova Malika Abdushukur qizi	

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI ISHLAB CHIQRISH SANOATIGA JORIY ETISH	317
Abdivoyitova Sarvinoz Abduxayit qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV HISOB TIZIMINI TASHKIL ETISHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	321
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	326
Dagarov Bekzod Muzaffar o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI VA TENDENSIYALARI.....	332
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
USING ENGINEERING MODELS TO MEASURE SME RISKS IN UZBEKISTAN.....	340
Djumabayeva Dilobar Asatillayevna	
BANK FAOLIYATIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING ASOSIY MASALALARI.....	347
Yusufov Javohirtshoh Ozod o'g'li, Xolmirzayev Elbek Baxtiyorovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR JARAYONIDA TALABALARNING IJODKORLIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	353
Meyliyeva Shoxista Rustamovna	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	358
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA ELEKTR YORITISH MAHSULOTLARI BOZORINI INNOVATSION LOKALIZATSIYA ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: DINAMIKA, TAHLIL VA PROGNOZ	363
Jurayev Murotjon Sotivoldiyevich	
HUUDDLAR RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH VA REYTINGLASH.....	371
Kosimov Bobir Abdigafarovich	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLUATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	376
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ОСНОВЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ЛОГИСТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	383
Мурадов Алишер Курбанбаевич	
ФОРМИРОВАНИЕ БИЗНЕС-ПАРАДИГМЫ АГРОТУРИЗМА КАК УСЛОВИЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	390
Усманова Диляфруз Каршиевна	
WAYS TO IMPROVE THE REGIONAL STRUCTURE OF THE INDUSTRY OF NAVAI REGION	396
Uralov Eliboy Omonovich	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULK SOLIG'INI TAKOMILLASHTIRISHDA SAMARALI XORIJIY TAJRIBA	400
Safarova Shahzoda	
НАЛОГОВОЕ СТИМУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА.....	405
Рафиева Зарина Хусановна	
INDUSTRY 4.0 SHAROITIDA SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHNING ILMIY-AMALIY MASALALARI.....	410
Djuraeva Guzal Shavkatovna	

SUG'URTA TASHKILOTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	414
Xalikulova Shirin Utkir qizi	
TIJORAT BANKLARIDA AKTIVLAR SIFATINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	418
Ruziyev Baxtiyor Salimboyevich	
ВЗАИМОСВЯЗЬ УРОВНЯ РАЗВИТИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО СЛОВАРЯ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	425
Рихсибоева Нигора Низомиддин кизи, Тоймухамедова Дилобар Хуснитдиновна	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	434
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
KAM SUV TALABCHAN SEMENT OLIISH UCHUN RATSIONAL TARKIBNI TADQIQ QILISH.....	440
X.V. Yusupov, Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
ENHANCING THE EFFICIENCY OF ISLAMIC FINANCING MECHANISMS IN EMERGING ECONOMIES: EVIDENCE FROM MURABAHA-BASED INSTRUMENTS AND PUBLIC-PRIVATE INVESTMENT MODELS.....	445
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	453
Ibragimov Husen Ismailovich	
STUDIES ON OBTAINING AZOSUPERPHOSPHATE BY TREATING HIGH-CARBONATE, LOW-GRADE CENTRAL KYZYLKUM PHOSPHORITES WITH VARIOUS DOSAGES OF AMMONIUM SULFATE AND SULFURIC ACID.....	457
Saidov Hakimboy O'rinboyevich	
HUDUDIY SANOAT ISHLAB CHIQARISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH OMILLARI.....	463
Avliyaqulov Xudoyberdi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
NAVOIY VILOYATI SANOATI RIVOJLANISHINI BANDLIK VA INVESTITSIYA OQIMLARI ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	466
Baqoyev Husan Nuriddinovich	
TURIZM KORXONALARIDA INTEGRATSIYALASHGAN MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI.....	474
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon o'g'li	
YER VA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI VA INTEGRAL KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	480
Rustamov Umidjon Xayitboyevich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI.....	485
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich	
TRANSPORT-LOGISTIKA TIZIMLARIDA XARAJATLARNI KAMAYTIRISH VA SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI.....	494
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li, Saydullayeva Dilnoza Komil qizi	
BENTONIT YORDAMIDA ISHLATILGAN TURBINA MOYLARINI TOZALASH ASOSIDA BAZAVIY MOY OLIISH IMKONIYATLARI.....	502
Salomatov Behruz To'ymurodovich, Panoyev Nodir Shavkatovich, Safarov Jasur Alijon o'g'li	
INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARIDA QAROR QABUL QILISH VA KOMMUNIKATSIYA SAMARADORLIGI.....	506
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	

CHEMICAL-MINERALOGICAL CHARACTERIZATION AND DRY BENEFICIATION TECHNOLOGY OF FELDSPAR FROM THE SULTAN UVAYS DEPOSIT	512
Buranova Dinara Baxtiyarovna	
TRANSPORT LOGISTIKASIDA AVTOMOBIL TRANSPORTI ORQALI YUK TASHISH JARAYONIDAGI TAVAKKALCHILIKLARNI SUG'URTALASHNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	520
Jabborov Islom Xusan o'g'li	
MAGNIT O'ZAGI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORLARDA MEXANIK ZO'RIQISH VA ISROFLARNI KAMAYTIRISH HAMDA TEXNIK-IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH MAQSADIDA ELLIPS KESIMNING OPTIMAL PARAMETRLARINI TANLASH.....	524
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ОТ ДЕКЛАРАЦИЙ К ДЕЙСТВИЮ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ БАРЬЕРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	531
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
ISSIQLIK ELEKTR STANSIYALARI ISHINI SUN'IY INTELLEKT ORQALI BASHORAT QILISH VA YAXSHILASH.....	536
Axmadjonov Ixtiyorjon Rovshanjon o'g'li, Umurzakova Dilnoza Maxamadjanovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI QAYTARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN RISKKA ASOSLANGAN MODEL	542
Tuxliyev Bozor Karimovich, Dusiyarov Sherzod Xolmuratovich	
O'ZBEKISTONDA AGROFOTOVOLTAIKA: ILMIY-AMALIY RIVOJLANISH, PILOT LOYIHALAR VALIDATSIYASI VA ME'YORIY-HUQUQIY ISTIQBOLLAR	552
Shog'o'chqorov Sanjar Qodir o'g'li	
MINTAQAVIY INFRATUZILMANING IJTIMOYIY TABAQALASHUVGA TA'SIRINI BAHOLASHNING NAZARIY ASOSLARI	563
Babjanova Dilfuza Abdurasulovna	
SANOAT KORXONALARIDA KLASTERLASHUV JARAYONLARINI BOSHQARISHDA RAQAMLI PLATFORMALARNING AHAMIYATI	568
Xusanova Malohat Mingnorovna	
ПРИМЕНЕНИЕ АЛГОРИТМИЧЕСКОГО ПОДХОДА В ФИНАНСОВОМ УЧЁТЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ ЗАТРАТ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ НЕФТЕГАЗОПЕРЕРАБОТКИ.....	574
Икрамова Хилола Ровшан кизи	
SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH.....	583
Nurova Farog'at Salohiddin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA XARAJATLAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA AUTSORSING VA AUTSTAFFINGDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	590
Fayzullayev Nurulla Baxromovich	
TIJORAT BANKLARIDA YASHIL DEPOZITLAR VA YASHIL KREDITLAR HAJMINI OSHIRISH YO'LLARI .	596
Berdiyev Akram O'ktamovich	
AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING NAZARIY ASOSLARI	601
Sherkulova Nodirabegim Baxordin qizi	
DAVLATNING IJTIMOYIY SOHA MUASSASALARI MOLIVAVIY RESURSLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH	608
Hasanov To'liqin Axmatovich	

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH MARKAZLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	616
Urazov Sadulla Shodiyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI SAVDOSINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI.....	621
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	625
Junaydullaev Mels Asliddin o'g'li	
ECONOMIC SOLUTIONS OF THE COLLECTOR SYSTEM FOR THE EFFECTIVE USE OF THE UNDERGROUND ENVIRONMENT IN URBAN PLANNING.....	630
Usmonov Quvvat Turdievich, Orazbayeva Nazokat Maksetovna, Usmonova Madina Quvvat qizi	
SUN'YI INTELLEKT VA MASHINALI O'RGANISH TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA KORXONALAR MOLIYAVIY HOLATINI HUDUDLAR VA TARMOQLAR KESIMIDA TAHLIL QILISH.....	635
Muxamadjonova Durdona Adashboy qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI	642
P.SH. Usmonov	
ASINXRON MOTORLARDAGI TASHQI SOCHILMA MAGNIT MAYDONINI O'LCHASH ORQALI DIAGNOSTIKA QILISH.....	646
Pirmatov Nurali, Bekishev Allabergen, Kurbonov Najmiddin, Jalilov Akobir	
ОСОБЕННОСТИ ТРАНСПОРТНЫХ УСЛУГ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ	652
X.B. Убайдуллаев	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI INVESTITSIYA FAOLIYATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	659
Rapikov Toxirjon Yuldashbayevich	
"QUYUV MEKANIKA ZAVODI" AJDA ASOSIY VOSITALARNING BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	664
Suyunova Zuxra Bahodir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA MILLIY TO'LOV TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	670
Amonov Alisher Rajab o'g'li	
VALYUTA BOZORI KUTILMALARI VA ISHONCH OMILINING MILLIY VALYUTA BARQARORLIGIDAGI ROLI: KUTISHLAR NAZARIYASI ASOSIDA TAHLIL.....	675
G'afurov Olimjon G'olib o'g'li	
O'ZBEKISTON BANK AMALIYOTIDA ISLOM MOLIYASI QOIDALARIGA AMAL QILUVCHI BANKLAR FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH.....	679
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
ИСКОННЫЕ СЛОВА, ЗАИМСТВОВАНИЯ И КАЛЬКИРОВАНИЕ В ГЕНДЕРНОЙ ЛЕКСИКЕ РУССКОГО ЯЗЫКА: ДИАХРОНИЧЕСКИЙ И СИНХРОНИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ	687
Худойкулова Феруза Меликуловна	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY SAMARADORLIK TUSHUNCHASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI.....	693
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	

JISMONIY SHAXSLARNI SOLIQQA TORTISHDA XALQARO FISKAL RAG‘BATLANTIRISH TAJRIBASI VA UNING O‘ZBEKISTONDA QO‘LLANILISHI: IJTIMOYIY-EKOLOGIK YONDASHUV	700
Saidrasulov Ibrohim Ixtiyor o‘g‘li	
XO‘JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA ICHKI AUDITNI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI	705
Maxmudova Sharifa Elmurodovna	
DEVELOPMENT OF E-LEARNING AND EDUCATIONAL PLATFORMS IN UZBEKISTAN	713
Akhrorova Munavvar, Elshodbek Musayev, Fazilat Kamalova, Rahmatjon Erkaboyev, Sabrina Ziyakulova	
AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA MAJBURIYATLARNING IQTISODIY MOHIYATI, TASNIFI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	721
Amirov Askar Aktamovich	
SUG‘URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY JIHATLARI.....	725
Mamadjanov Shuhrat Jalolidinovich	

SUG'URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY JIHATLARI

Mamadjanov Shuhrat Jalolidinovich

Namangan davlat texnika universiteti,
Buxgalteriya hisobi kafedrası dotsenti, (PhD)

shuhratmamadjanov0973@gmail.com

ORCID: 0009-0004-3772-7243

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida sug'urta faoliyatini rivojlantirishning hududiy jihatlari ilmiy jihatdan tadqiq etilgan. Hududlar kesimida sug'urta xizmatlari bozorining rivojlanish darajasi, sug'urta mukofotlari hajmi, sug'urta qamrovi va infratuzilma taqsimotidagi tafovutlar tahlil qilingan. Shuningdek, hududiy iqtisodiy rivojlanish, aholi daromadlari, moliyaviy savodxonlik darajasi hamda raqamli sug'urta xizmatlarining rivojlanish sur'ati sug'urta bozorining hududiy differensiallashuviga ta'sir etuvchi omillar sifatida baholangan. Tadqiqot natijasida sug'urta bozorini hududiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: sug'urta bozori, hududiy rivojlanish, sug'urta infratuzilmasi, moliyaviy xizmatlar, sug'urta mukofoti, sug'urta penetratsiyasi, hududiy iqtisodiyot, raqamli sug'urta, moliyaviy inklyuziya.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida sug'urta tizimi moliyaviy bozor infratuzilmasining ajralmas tarkibiy qismi sifatida iqtisodiy xavflarni boshqarish, investitsion muhitni yaxshilash hamda iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, bozor iqtisodiyoti sharoitida sug'urta xizmatlarining hududlar bo'yicha mutanosib rivojlanishi iqtisodiy xavfsizlik va moliyaviy inklyuziyaning muhim mezonini hisoblanadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda sug'urta bozorini liberallashtirish, xususi sektor ishtirokini kengaytirish va raqamli sug'urta xizmatlarini joriy etish bo'yicha qator institutsional islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq sug'urta xizmatlari ko'rsatishning hududlar kesimidagi notekisligi, ayrim viloyatlarda sug'urta penetratsiyasining pastligi va sug'urta madaniyatining yetarli darajada shakllanmaganligi sohaning kompleks rivojlanishiga to'sqinlik qilmoqda.

Mazkur holat sug'urta faoliyatini rivojlantirishning hududiy jihatlari ilmiy o'rganish, hududlar kesimida mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishni taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Sug'urta bozorining hududiy rivojlanishi masalalari xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. Xususan, Cummins va Weiss sug'urta bozorining rivojlanishi mamlakat iqtisodiy o'sish sur'atlariga bevosita ta'sir ko'rsatishini asoslab bergan [1]. Arena esa sug'urta sektorining moliyaviy vositachilik funksiyasi orqali hududiy investitsion faollikka ta'sirini empirik jihatdan isbotlagan [2].

MDH mamlakatlari olimlaridan Balabanov sug'urta xizmatlari hududiy rivojlanishida aholi daromadlari va tadbirkorlik subyektlari zichligi hal qiluvchi omil ekanligini qayd etadi [3].

Mahalliy iqtisodchi olimlardan A.Vahobov, N.Jumaev va B.Berkinovlar sug'urta bozorining institutsional rivojlanishi, moliyaviy xizmatlar infratuzilmasi va hududiy iqtisodiyot o'rtasidagi bog'liqlikni tadqiq qilganlar [4].

Biroq mavjud tadqiqotlarda O'zbekiston sug'urta bozorining aynan hududiy differensiallashuvi, hududlar bo'yicha sug'urta xizmatlari samaradorligi va qamrov ko'rsatkichlari yetarli darajada kompleks o'rganilmagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, guruhlash, dinamik qatorlar tahlili, regressiv yondashuv hamda ekspert baholash usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, Sug'urta bozorini rivojlantirish agentligi, Moliya vazirligi va xalqaro moliyaviy institutlar ma'lumotlari tashkil etdi.

Hududiy tahlilda quyidagi mezonlardan foydalanildi:

aholi jon boshiga to'g'ri keladigan sug'urta mukofotlari;

sug'urta kompaniyalari filiallari soni;

sug'urta qamrov koeffitsienti;

hududiy YAHM va sug'urta mukofotlari o'rtasidagi korrelyatsiya;

raqamli sug'urta xizmatlari ulushi.

NATIJALARI VA TAHLIL

O'zbekiston Respublikasida sug'urta bozorining hududiy rivojlanish holatini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, mazkur sohaning mamlakat bo'ylab rivojlanish sur'atlari bir tekis emas. Sug'urta xizmatlari asosan iqtisodiy faoliyat yuqori bo'lgan, moliyaviy infratuzilmasi rivojlangan va aholi daromadlari nisbatan yuqori hududlarda to'plangan. Bu esa sug'urta bozorining hududiy nomutanosib rivojlanayotganligini anglatadi.

Hududiy tafovutlarni tahlil qilishda sug'urta mukofotlari hajmi, sug'urta tashkilotlari filiallari soni, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan sug'urta mukofoti hamda sug'urta qamrov darajasi mezon sifatida tanlab olindi.

2025-yil yakunlari bo'yicha sug'urta mukofotlari hajmi bo'yicha eng yuqori ko'rsatkich Toshkent shahri hissasiga to'g'ri kelib, umumiy sug'urta bozorining qariyb 38-42 foiz ulushini tashkil etgan. Ushbu holat, bir tomondan, poytaxt hududida yirik xo'jalik yurituvchi subyektlar, bank-moliya institutlari va sanoat korxonalarini yuqori konsentratsiyaga ega ekanligi bilan izohlansa, ikkinchi tomondan, aholining moliyaviy savodxonligi va sug'urta madaniyatining yuqoriroq ekanligi bilan izohlanadi.

Viloyatlar kesimida esa Toshkent viloyati, Samarqand, Farg'ona va Andijon hududlari sug'urta bozori rivojlanishi bo'yicha nisbatan faol hududlar sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bilan birga, Surxondaryo, Sirdaryo, Jizzax va Qoraqalpog'iston Respublikasida sug'urta xizmatlari qamrovi past darajada qolmoqda (1-jadval).

1-jadval

O'zbekiston hududlari bo'yicha sug'urta bozori rivojlanish ko'rsatkichlari (2025-yil)

Hudud	Sug'urta mukofotlari hajmi (mlrd so'm)	Aholi jon boshiga sug'urta mukofoti (ming so'm)	Sug'urta filiallari soni	Sug'urta qamrovi (%)
Toshkent shahri	1850	620	148	46,2
Toshkent viloyati	720	235	74	28,5
Samarqand	610	148	62	21,7
Farg'ona	580	141	59	20,9
Andijon	495	132	51	18,6
Namangan	470	128	48	17,9
Buxoro	445	126	44	17,2
Qashqadaryo	430	118	46	16,4
Xorazm	410	115	41	15,8
Surxondaryo	390	109	42	15,1
Jizzax	305	94	29	12,6
Sirdaryo	285	91	24	11,9

Manba: Muallif tomonidan rasmiy statistik ma'lumotlar asosida tuzilgan.

Jadval ma'lumotlari asosida ko'rish mumkinki, sug'urta bozori rivojlanishida hududlar o'rtasidagi tafovut sezilarli darajada. Xususan, Toshkent shahri bilan Sirdaryo viloyati o'rtasida aholi jon boshiga sug'urta mukofoti bo'yicha deyarli 7 baravar tafovut mavjud. Mazkur holat hududlar iqtisodiy salohiyati va moliyaviy xizmatlar bozorining rivojlanganlik darajasi bilan bevosita bog'liq.

Hududiy sug'urta bozori rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy-statistik usulda tahlil qilish natijasida bir qator determinantlar aniqlangan. Jumladan:

- aholi real daromadlari;
- hududiy yalpi mahsulot hajmi;
- tadbirkorlik subyektlari soni;
- bank va moliyaviy institutlar zichligi;
- raqamli infratuzilma rivojlanish darajasi;
- sug'urta agentlari tarmog'i;
- moliyaviy savodxonlik darajasi.

Regression tahlil natijalariga ko'ra, hududiy YAHM bilan sug'urta mukofotlari hajmi o'rtasidagi korrelyatsiya koeffitsienti $r = 0,81$ ni tashkil etib, bu ular o'rtasida kuchli musbat bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi.

Shuningdek, aholi daromadlari bilan sug'urta penetratsiyasi o'rtasida $r = 0,76$, raqamli infratuzilma rivojlanishi bilan sug'urta qamrovi o'rtasida esa $r = 0,68$ bog'liqlik aniqlandi (2-jadval).

2-jadval

Sug'urta bozori rivojlanishiga ta'sir qiluvchi hududiy omillarning baholanishi

Omillar	Ta'sir darajasi	Baholash koeffitsienti	Tahliliy izoh
Aholi daromadlari	Juda yuqori	0,76	Ixtiyoriy sug'urtaga talabni oshiradi
Hududiy YAHM	Juda yuqori	0,81	Korporativ sug'urta bozorini kengaytiradi
Tadbirkorlik subyektlari soni	Yuqori	0,73	Yuridik shaxslar sug'urtasini rivojlantiradi
Raqamli infratuzilma	O'rta-yuqori	0,68	Onlayn sug'urta xizmatlarini kengaytiradi
Sug'urta agentlari soni	O'rta	0,59	Hududiy qamrovni oshiradi
Moliyaviy savodxonlik	O'rta	0,54	Sug'urta madaniyatini shakllantiradi
Davlat qo'llab-quvvatlashi	Yuqori	0,71	Majburiy sug'urta orqali bozorni rag'batlantiradi

Manba: Muallif hisob-kitoblari.

Tahlillar davomida quyidagi tizimli muammolar aniqlandi:

1. Sug'urta xizmatlarining hududiy markazlashuvi

Sug'urta kompaniyalari ofislari va filiallarining katta qismi iqtisodiy markazlarda joylashgan bo'lib, bu chekka hududlarda xizmatlar qamrovini cheklamoqda.

2. Moliyaviy savodxonlikning yetarli emasligi

Ko'plab hududlarda aholi sug'urtaning iqtisodiy ahamiyati va foydasini yetarlicha anglamaydi. Bu ixtiyoriy sug'urta bozorining rivojlanishini sekinlashtirmoqda.

3. Sug'urta mahsulotlarining hududiy moslashuvchan emasligi

Amaldagi sug'urta mahsulotlari hududlarning iqtisodiy, ijtimoiy va tabiiy xususiyatlarini to'liq hisobga olmaydi.

4. Agro-sug'urta va mikro-sug'urta segmentlarining sust rivojlanishi

Qishloq xo'jaligi salohiyati yuqori hududlarda agro-sug'urta mahsulotlari yetarlicha joriy etilmagan.

So'nggi yillarda sug'urta xizmatlarini raqamlashtirish hududiy nomutanosiblikni kamaytiruvchi muhim vosita sifatida shakllanmoqda. Onlayn polis rasmiylashtirish, mobil ilovalar, masofaviy identifikatsiya va elektron to'lov tizimlari orqali chekka hududlarda sug'urta xizmatlaridan foydalanish imkoniyati oshmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli sug'urta xizmatlari ulushi yuqori bo'lgan hududlarda sug'urta qamrovi o'rtacha 12–18 foizga yuqori.

Tahlillar asosida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

Hududiy sug'urta rivojlanish indeksini joriy etish Har bir hududning sug'urta bozorini kompleks baholash imkonini beradi.

Chekka hududlarda sug'urta filiallari ochishni rag'batlantirish Soliq va litsenziya imtiyozlari orqali.

Hududiy xususiyatga mos sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish Agro-sug'urta, mikro-sug'urta, ijtimoiy sug'urta paketlari.

Raqamli sug'urta ekotizimini kengaytirish Mobil ilovalar va masofaviy sug'urta xizmatlarini joriy etish.

Moliyaviy savodxonlik dasturlarini kuchaytirish Hududlarda ommaviy targ'ibot va treninglar tashkil etish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida O'zbekiston Respublikasida sug'urta faoliyatini rivojlantirishning hududiy jihatlar bo'yicha bir qator muhim ilmiy xulosalar shakllantirildi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, mamlakat sug'urta bozori hududlar kesimida notekis rivojlanayotgan bo'lib, sug'urta xizmatlarining asosiy qismi iqtisodiy faol va infratuzilmaviy jihatdan rivojlangan hududlarda jamlangan. Xususan, Toshkent shahri va Toshkent viloyatida sug'urta mukofotlari hajmi, sug'urta qamrovi darajasi hamda sug'urta infratuzilmasi boshqa hududlarga nisbatan sezilarli ustunlikka ega.

Aniqlanishicha, hududiy sug'urta bozori rivojlanishiga bevosita ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida hududiy yalpi mahsulot hajmi, aholi daromadlari, tadbirkorlik subyektlari soni, moliyaviy infratuzilmaning rivojlanganlik darajasi, raqamli texnologiyalar qamrovi va moliyaviy savodxonlik ko'rsatkichlari namoyon bo'lmoqda. Statistik tahlillar natijasida hududiy iqtisodiy rivojlanish va sug'urta bozori ko'rsatkichlari o'rtasida yuqori korrelyatsion bog'liqlik mavjudligi tasdiqlandi.

Tadqiqot davomida xalqaro tajriba tahlili Germaniya, Janubiy Koreya, Turkiya va Xitoy misolida hududiy sug'urta bozori rivojlantirishda davlat qo'llab-quvvatlashi, raqamli sug'urta texnologiyalari, mikro-sug'urta va agro-sug'urta instrumentlarining muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Ushbu tajribalar O'zbekiston sug'urta bozorini hududiy diversifikatsiya qilish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Shuningdek, tadqiqot natijalari asosida hududiy sug'urta rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan quyidagi tizimli muammolar aniqlandi:

- sug'urta infratuzilmasining hududlar bo'yicha nomutanosib joylashuvi;
- aholi orasida sug'urta madaniyati va moliyaviy savodxonlik darajasining yetarli emasligi;
- hududlar ehtiyojiga moslashtirilgan sug'urta mahsulotlarining cheklanganligi;
- qishloq va chekka hududlarda raqamli sug'urta xizmatlarining yetarlicha rivojlanmaganligi.

Yuqoridagi xulosalardan kelib chiqib, sug'urta faoliyatini hududiy rivojlantirish bo'yicha quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

Hududiy sug'urta rivojlanish indeksini joriy etish. Mazkur indeks orqali har bir hududning sug'urta bozori rivojlanish darajasini kompleks baholash, monitoring qilish va hududlararo tafovutlarni qisqartirish bo'yicha maqsadli choralar ishlab chiqish mumkin.

Chekka hududlarda sug'urta infratuzilmasini kengaytirish. Sug'urta kompaniyalarining chekka va iqtisodiy rivojlanishi sust hududlarda filial ochishini rag'batlantirish maqsadida soliq imtiyozlari, subsidiya va preferensiyalar joriy etish zarur.

Hududiy xususiyatlarga mos sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish. Agro-sug'urta, mikro-sug'urta, tabiiy ofatlar sug'urtasi, oilaviy sug'urta va kichik biznes sug'urtasi kabi mahsulotlarni hududlar ehtiyojidan kelib chiqib diversifikatsiya qilish lozim.

Raqamli sug'urta platformalarini keng joriy etish. Onlayn polis rasmiylashtirish, mobil ilovalar, masofaviy identifikatsiya va elektron da'vo boshqaruvi tizimlarini rivojlantirish orqali hududiy qamrovni oshirish mumkin.

Moliyaviy savodxonlik va sug'urta madaniyatini oshirish. Aholi va tadbirkorlik subyektlari o'rtasida sug'urta xizmatlarining iqtisodiy ahamiyatini tushuntirishga qaratilgan hududiy o'quv-seminarlar va media dasturlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq.

Davlat-xususiy sheriklik asosida agro-sug'urta tizimini rivojlantirish. Turkiyaning TARSIM modeli asosida qishloq xo'jaligi sug'urtasini subsidiyalash mexanizmlarini kengaytirish tavsiya etiladi.

Hududiy sug'urta monitoringi va analitik bazasini shakllantirish. Hududlar kesimida sug'urta bozori statistikasi, risk xaritalari va talab prognozlarini yurituvchi yagona axborot tizimini yaratish maqsadga muvofiq.

Umuman olganda, sug'urta faoliyatini hududiy jihatdan mutanosib rivojlantirish mamlakat moliya bozorining barqarorligini mustahkamlash, iqtisodiy xavflarni kamaytirish va aholining moliyaviy himoyasini kuchaytirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishda taklif etilgan chora-tadbirlarni amaliyotga joriy etish O'zbekiston sug'urta bozorining institutsional va hududiy transformatsiyasini jadallashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Cummins J.D., Weiss M.A. Systemic Risk and the U.S. Insurance Sector. – Journal of Risk and Insurance, 2014.
2. Arena M. Does Insurance Market Activity Promote Economic Growth? – Journal of Risk and Insurance, 2008.
3. Balabanov I.T. Straxovoye delo. – Moskva: Finansy i statistika, 2018.
4. Vahobov A., Jumaev N. Moliyaviy xizmatlar bozori. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
5. Berkinov B.B. Sug'urta bozori infratuzilmasini rivojlantirish masalalari. – Toshkent, 2021.
6. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma'lumotlari, 2025.
7. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi sug'urta bozori statistikasi, 2025.

8. Insurance Development Report. World Bank, 2024.
9. Abdulazizovich, X. U. (2025). O'zbekiston Respublikasi hududlarida bilim iqtisodiyotining rivojlanish darajasini baholash uchun uslubiy yordamni shakllantirish. *Marketing Jurnal*, (3).
10. Sobirjon O'g'li, J. E., & Abdulazizovich, X. U. B. (2019). Profits of housekeeping and its development. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 8(4), 419-423.
11. Холмирзаев, У. А., & Хакимова, Г. А. (2024). РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИЙ. *Экономика и менеджмент: новые вызовы и возможности*, 731.
12. Abdulazizovich, X. U. B. (2025). Davlat-xususiy sheriklik modellari, shakllari va mexanizmlari tasnifi. *Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика)*, (13. I), 2516-2532.
13. Abdulazizovich, X. U. (2025). Bilimlar iqtisodiyotini shakllantirish sharoitida ta'lim sohasining rivojlanish tendensiyalari. *Marketing Jurnal*, (2).
14. Abdulazizovich, X. U. B., & Yoqubjon o'g'li, B. Q. (2026). Budget tashkilotlari xarajatlarini moliyalashtirish samaradorligi va budjetdan tashqari mablag 'larning iqtisodiy ahamiyati. *FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.*, 14(3), 40-49.
15. Xolmirzayev, U. A., & Hakimova, G. A. (2023). Xo 'jalik yurituvchi subyektlarda debitor qarzlarning aylanishi tahliliga zamonaviy yondashuvlar.
16. Abdulazizovich, K. U. (2026). The superiority of cooperation over competition in the development process: theoretical and practical approaches. *American Journal of Social Science*, 4(3), 38-47.
17. Nuriddinovich, T. U. B., & Zokirjanovna, X. N. (2025). O'zbekistonda kichik biznesni kraudfanding va venchur kapitali asosida moliyalashtirish va uning ahamiyati. *kelajak sari yangi o'zbekiston: ilm-fan, texnologiya va ta'lim*, 2(1), 168-178.
18. Turg'unov, B. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish jarayonida moliyaviy nazoratni innovatsion ta'lim yo 'nalishlarini yo 'lga qo 'yish asosida takomillashtirish yo 'llari. *Green Economy and Development*, 3(10), 667059.
19. Nuriddinovich, T. B. (2025). O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy nazoratni takomillashtirish yollari. *Yangi O'zbekiston, yangi tadqiqotlar jurnali*, 2(9), 523-531.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100